

Prírodovedné motívy na známkach r. 1996 a 1997

Poštové známky, s ktorými sa každý z nás stretáva takmer denne, patria k najmenším dielkam v kategórii úžitkového umenia. Pekne stvárnená (ale aj vytlačená) známka poteší oko, zaujme zberateľa, svojim motívom pôsobí aj výchovne. Ministerstvo dopravy, pošt a telekomunikácií SR vydáva každoročne aj niekoľko sérií známok s prírodovednými motívmi.

R. 1996 vyšla séria 3 známok v emisii **Ochrana prírody**, všetky v nominálnej hodnote 4 Sk, s ktorými sa stretávame najčastejšie (obr. 1). Autorom výtvarného návrhu všetkých troch je akad. mal. Vladimír Machaj. Rytiny známok podľa líniových rozkresieb Martina Činovského vypracovali: Martin Horniak, Martin Činovský a Rudolf Cigánik.

Na prvej z nich je kamzík vrchovský tatranský (*Rupicapra rupicapra tatrica*), vzácny druh zaradený v Červenej knihe ohrozených živočíchov ako endemická forma s veľmi malým areálom rozšírenia vo Vysokých a Nízkych Tatrách (populácia kamzíkov má na tomto území dnes len asi 700 jedincov a pokladá sa za ohrozený druh chránený zákonom).

Na ďalšej známke je vyobrazený zubor hôrny (*Bison bonasus*), najväčší európsky suchozemský cicavec, ktorý bol v stredoveku takmer vyhubený. Na Slovensku sa presné údaje o vyhynutí zubra asi v 15. storočí nezachovali, reintrodukcia sa uskutočnila r. 1957 zriadením chovnej zvernice na rozlohe 27 ha pri Topoľčiankach, kde priemerne ročne žije asi 20–25 zvierat. Zubry sú u nás prísne chránené a uvažuje sa o ich vypustení do voľnej prírody v oblasti vodnej nádrže Starina. Pretože celosvetová populácia zubra už dosiahla viac ako 2000 jedincov, v Červenej knihe IUCN sa hodnotí ako zachránený druh. Jeho záchrana je najväčším európskym úspechom ochrany živočíchov.

Na poslednej známke v tejto sérii je muflón obyčajný (*Ovis musimon*), ktorý nebol pôvodným autochtónnym druhom na našom území. Bol sem introdukovaný z Korziky. Tento veľkej srstnatej poľovnej zveri najlepšie vyhovuje členitý skalný terén s teplými slnečnými svahmi a redším porastom v listnatých a zmiešaných, menej ihličnatých lesoch. Súčasný stav muflónej zveri na

Slovensku sa odhaduje na 4000 kusov, ročne sa priemerne uloví okolo 1000 exemplárov. Na celom svete dosahuje počet muflónov asi 70 000 kusov. (Autorom odborných textov k týmto známkam je Jozef Jelenčíak.)

V emisii **Krásy našej vlasti** vyšli r. 1996 tiež tri známky, zobrazujú najznámejšie plesá Vysokých Tatier (obr. 2). Autorom výtvarného návrhu všetkých troch je akad. mal. Karol Felix. Rytiny známok podľa líniových rozkresieb Martina Činovského vytvorili: František Horniak, Martin Činovský a Rudolf Cigánik. Na známke s nominálnou hodnotou 4 Sk je *Popradské pleso*, ktoré patrí k najväčším a najkrajším položeným plesám na slovenskej strane Vysokých Tatier. Leží v nadmorskej výške 1500 m a má rozlohu 6,88 ha. V jeho studenej vode je pomerne chudobná fauna, predstavujú ju predovšetkým nižšie živočíšne druhy. Neďaleko plesa v limbovom háji sa nachádza unikátny Symbolický cintorín.

Na známke s nominálnou hodnotou 8 Sk je vyobrazené *Skalnate pleso*. Je to morénové pleso v kotline pod Lomnickým štítom. Pri rozličných stavebných prácach pri výstavbe lanovky, observatória a hotela sa narušila moréna, tým sa porušilo tesnenie dna plesa a nastal únik vody z neho. Dnes sa pre nedostatok vody pleso mení na močiar. Jeho pôvodná rozloha bola 1,23 ha a hĺbka

1. Emisia Ochrana prírody 1996

2. Emisia Krásky našej vlasti 1996

3. Emisia Krásy našej vlasti 1997

4,2 m, leží v nadmorskej výške 1751 m. V súčasnosti prebiehajú intenzívne výskumné práce na jeho ochranu.

Na známke s nominálnou hodnotou 12 Sk je *Štrbské pleso*, druhé najväčšie pleso v slovenskej časti Vysokých Tatier. Leží v nadmorskej výške 1355 m, má rozlohu 19,76 ha a najväčšiu hĺbku 20 m. Jazero je morénové s bohatou vlastnou faunou, do ktorej v minulých desaťročiach pribudli aj niektoré rody a druhy rýb, ktoré nie sú pôvodné. Okolo Štrbského plesa začali už v 18. storočí vyrastať prvé liečebné a turistické objekty, neskôr sa osada

prostredníctvom známej ozubnicovej železnice spojila s Košicko-bohumínskou železnicou a značne sa rozrástla. V areáli je zvýraznená ochrana prírody, o čom svedčia prísne vyznačené turistické cesty a lyžiarske trate.

Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií SR r. 1997 vydalo dve príležitostné známky v emisii *Krásy našej vlasti* s námetom jaskýň (obr. 3). Autorom výtvarného návrhu i rytcom oboch známok je akademický maliar Martin Činovský, odborné texty spracoval Marcel Lelkovič.

Na známke s nominálnou hodnotou 6 Sk je *jaskyňa Domica*. Patrí medzi najkrajšie a najznámejšie jaskyne CHKO BR Slovenský kras, nachádza sa na južnom okraji Silickej planiny v blízkosti štátnych hraníc s Maďarskom. Spolu s maďarskou Baradlou predstavujú jeden genetický systém dĺžky 21 km. Vyniká

bohatstvom kvapľových útvarov, kvapľové štíty a bubny i kaskádovité jazierka sú preň typické. Jaskyňa Domica je cenná aj nálezmi hlinených črepov a nádob bukovohorskej kultúry, kamených nástrojov, kostenných predmetov a ohnísk neolitického človeka, ktorý ju obýval pred 5000 rokmi. Od r. 1975 je zapísaná na zozname Svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO.

Známka s nominálnou hodnotou 8 Sk zobrazuje *Ochtinskú aragonitovú jaskyňu*, ktorá sa nachádza medzi Jelšavou a Štítnikom v katastri obce Ochtiná. Objavili ju r. 1954 baníci pri razení štólne. Jaskyňa dĺžky 300 m vznikla chemickou činnosťou atmosférických vôd, rozšírením puklín a medzivrstvových škár v prvohorných kryštálických vápencoch v blízkosti kontaktu s ankeritovým telesom. Jaskyňu charakterizuje unikátna kryštálová výzdoba reprezentovaná aragonitom. Vyskytuje sa vo forme snehobielych kryštálických tvarov a železného kvetu, čiže rôznych spleťtých bielych útvarov vytvárajúcich stočené, prepletené a mnohonásobne rozvetvené kríčkované formy. Od r. 1972 je prístupná verejnosti a od r. 1995 je tiež súčasťou Svetového kultúrneho a prírodného dedičstva.

4. Emisia Ochrana prírody 1997

V emisii *Ochrana prírody* vyšli r. 1997 tri príležitostné poštové známky v nominálnej hodnote 9 Sk vytlačené na spoločnom háččeku s námetom húb (obr. 4). Na známkach je vyobrazený *hrúb bronzový*, *smrček jedlý* a *náramovka cisárska*, na medzipolí a okrajoch tlačového listu *mnohokrčka dierkovaná*, *kyjak useknutý*, *rôsolovec červený*, *kozák osikový* a *kučierka veľká*. Autorom výtvarných návrhov emisie je akad. mal. Dušan Kállay, rytcom Václav Fajt.

Všetky známky vytlačila Poštovní tiskárna cenin, a. s., Praha.

Marta Círanová